

OPONENTSKÝ POSUDEK

Jméno diplomanta/ky:	Petr Hás
Téma práce:	Dohoda o vině a trestu a další alternativní trestní procedury
Rozsah práce	162 422 znaků
Datum odevzdání práce:	28. 1. 2024
Vedoucí diplomové práce:	Doc. Ing. Josef Montag, Ph.D.
Oponent diplomové práce:	JUDr. Jakub Drápal, M.Phil., Ph.D.

1. Obsahová stránka

Předložená diplomová práce se snaží odpovědět na to, zda by bylo na místě užívat více či méně dohodu o vině a trestu a jaké jsou s ní spojené problémy. Vymezený cíl práce však již nesouhlasí s obsahem práce; obsah se výrazně zaměřuje na přístup Právo a ekonomie – cíl práce však toto nedeklaruje. Je náročnější proto vyhodnotit naplnění cíle. Pokud by se práce věnovala dohodě o vině a trestu z hlediska *law and economics*, pak by práce měla být psána jinak; pokud by byla práce věnována obecně dohodě o vině a trestu, pak by také měla být psána jinak; takto je však diplomová práce psána tak, že jsou v ní zmiňovány skutečnosti, které nejsou vzájemně dostatečně provázány a práce působí chaoticky.

Chaotičnost spatřuji již v tom, co a jak je diskutováno v úvodu. Byť jsou hned v úvodu představené odklony, tak nikde nejsou představeny „varianty“ dohody o vině a trestu: Prohlášení viny či skutečností za nesporné (prohlášení viny je poprvé zmíněno na str. 10). Je-li cílem DP diskutovat, zda se má více či méně používat dohoda o vině a trestu, pak je naprosto nezbytné diskutovat tyto dva instituty – které jsou ale opominuté napříč celou diplomovou prací. Nejsou diskutované ani v části 1.2., která se nazývá „Variace dohody“. Co jiného by v této podkapitole mělo být diskutované?

Práce někdy jde do velmi detailních právních otázek [např. zda může státní zástupce začít sjednávat dohodu již po zahájení trestního stíhání (str. 40), prolomení zásady obžalovací (str. 12), diskuzi o pokračování (str. 13), otázku průtahů (str. 36), (ne)schválení dohody soudem (str. 45-46) nebo odpovědnost obhájce (str. 48-51)]. Jindy diplomant široce diskutuje obecné zásady *law and economics*, přičemž nerozumím tomu, proč jsou rozebíraná vývojová stádia trestné činnosti (str. 22-23) nebo proč jsou diskutované jednotlivé tresty (str. 27-32). Práce tak působí, že diplomant diskutuje otázky, které jsou více či méně spojené s dohodou o vině a trestu a směrem *law and economics*, přičemž tato témata nejsou jasně propojená a nepůsobí jako koherentní práce. Nejsou tak spolu provázány ani jednotlivé podkapitoly, ani jejich části.

Když pak diplomant diskutuje jednotlivá témata, tak je ani nediskutuje dostatečně dopodrobna. Např. na str. 4 diskutuje, čeho se vzdává obviněný, ale není diskutováno, čeho se vzdává SZ, přičemž pro pochopení dohody je právě toto nezbytné. Nebo skutečně bude SZ maximalizovat množství odsouzení (str. 33) – nebude spíš dbát na to, aby odsoudil určité trestné činy? Nebo na str. 35 diplomant uvádí, že obviněný ušetří na nákladech litigace – nezmiňuje ale, že obviněný primárně ušetří na nižším trestu. Podobně se diplomant při diskuzi jednotlivých skutečností dopouští relativně velkých zjednodušení. Uvádí, že dohoda o vině a trestu vede k nerovnosti před zákonem (str. 15) – ale opravdu lítost nebo spolupráce vede k nerovnosti? Za mne to tak rozhodně jednoduché není: Rovnost je formální a materiální; z hlediska materiální rovnosti toto zohlednit nejspíše lze, a proto se nejedná o rozdíly/diskriminaci. Lze si představit i jiný názor, který zastává diplomant – ale ten by musel být výrazně více odůvodněný. Nebo se skutečně dohoda liší od civilního práva tím, že hraje roli důkazní prostředek a očekávaný trest (str. 24)? Při sjednávání dohod v civilním právu a vyjednávání o nich jistě přece také hraje roli to, jak silně jsem přesvědčený o tom, že něco prokáži a jaký může být případný důsledek – a můžu být ochoten platit i za něco, o čem vím, že není moje chyba, jen protože tam je velmi malá pravděpodobnost extra velkých nákladů. Nebo: skutečně si diplomant myslí, že se trestněprávní sankce mají nastavit tak vysoko, aby si možný pachatel i v afektu uvědomil možné následky (str. 25)? Neznamenaloby to extrémně vysoké tresty? Pokud i dnes sazby min. 10 let za vraždu neodradí mnohé od páchání vražd v afektu, jak by diplomant sazby nastavil? Nebo skutečně žalobce vybírá ta trestní stíhání, aby odradil další pachatele (např. str. 37)? Je to tak jednoduché? A skutečně státní zástupce nabídne při sjednávání dohody o vině a trestu „stejný nebo vyšší“ trest, „než ve který by [obviněný] mohl doufat při řízení před soudem“ (str. 37). Opravdu si diplomant myslí, že státní zástupce začne vyjednávání o dohodě o vině a trestu tím, že navrhne vyšší trest, než

který by uložil soud? Nebo skutečně je evidentní, že dohoda je častěji využívána než narovnání (str. 24)? Pokud ano, tak by to měl být citován zdroj – což však není. Nebo to, že lidé ve vazbě jsou ochotni přijmout vyšší trest (str. 38) – nemůže to být právě naopak, že lidé ve vazbě nejsou ochotni přijmout přísnější trest, protože zakouší omezení svobody – a nechtějí jej? Toto všechno jsou otázky, které mi přijdou, že rozhodně nejsou tak jednoznačné, jak je diplomant uvádí. V některých případech v dalších částech diplomové práce někdy zmiňuje skutečnosti, které je například uvádějí na pravou míru / své závěry rozvolňuje – činí tak ale nesystematicky a nejasně. V tomto se odráží nejasnost zaměření diplomové práce, která umožňuje diskutovat mnoho věcí – ale diplomant není tlačěn diskutovat několik skutečností, zato detailně a podrobně.

Za problematický pak považuji také výběr děl, na kterých diplomant staví, resp. jejich omezený seznam. DP cituje 18 prací, které nejsou učebnicí či komentářem, což je na práci, která není empirická a nerozebírá zásadně judikaturu velmi málo. Výběr publikací také působí náhodně, jelikož o dohodě o vině a trestu bylo v zahraničí (i v ČR) napsáno nespočetně článků. Proč si diplomant vybral zrovna vybral těchto několik a čerpá hlavně či v zásadě jen z cca pěti zahraničních článků? Cituje např. Briana Johnsona, což je kriminolog (nezaměřuje se tedy jen na ekonomy), proč necituje ostatní kriminology? Proč nerozebírá množství ekonomických článků, které aplikují ekonomické teorie na plea bargaining? Namátkou třeba autoři Adelstein, Grossman, Bar-Gill a další. Nebo proč si diplomant vybral zrovna několik článků z Bulletinu advokacie z roku 2023 – ale ne množství jiných článků a sborníkových příspěvků publikovaných jinými autory? Působí to velmi podobně jako výběr témat – diplomant vybral práce, na které narazil; rozhodně se ale nejedná o vhodně provedenou literature review a to ani v ČR ani v zahraničí (a to ani ohledně zahraniční law and econ literatury).

Obecně by si diplomant měl promyslet, co je cílem diplomové práce. Jejím cílem může být ekonomická analýza dohody o vině a trestu – a pak se na to má zaměřit. Nebo jejím cílem může být analýza základních zásad trestního řízení a možnosti jejího narušení – a pak se na ně má zaměřit. Nebo na jakoukoli jinou otázku; diplomová práce však řeší množství jednotlivostí, které dohromady nedávají koherentní celek a nemohou tak odpovědět na cíl, který si diplomová práce stanovila. Doporučuji tedy diplomovou práci zásadně předělat – např. ji zaměřit jen na ekonomický přístup k právu a zaměřit ji jen na některé aspekty dohody o vině a trestu. Tak bude jasně stanovený cíl, který bude možné vyhodnotit.

2. Formální stránka

Diplomová práce je po formální stránce výrazně problematická. Za nejzásadnější problém považuji používání většího množství slov (často i několika vět), které jsou přímo převzaté z jiného zdroje, ale přitom nejsou označeny jako přímé citace. Přitom pokud se text přebírá doslovně, tak se jedná o přímou citaci a text má být uzavřen do uvozovek, má být použita kurzíva či odsazení (srov. např.

<https://www.akademickaetika.cz/static/soubory/stranka-36/jak-se-vyhnout-plagiatorstvi-priprucka-pro-studenty-23.pdf>, str. 27). Toto však diplomant pravidelně nečiní.

Jako příklady vystačí následující:

1. Přímé citace akademických děl, které nejsou přímé citace

- str. 3 od „od typického průběhu“ po „další charakteristický znak“, která je takřka doslova převzata z Jelínka (plus je citace Jelínka špatně, nejedná se o učebnici z roku 2001, ale 2021)
- str. 7 čtvrtý odstavec myšlenky Sokola, které jsou přejaté slovo od slova a nejsou parafrázované
- str. 40 myšlenky Vantoucha, které (a) jsou přímou citací, byť tak nejsou označeny, a (b) nejsou myšlenkami Vantoucha, ale Sokola (diplomant uvádí špatnou citaci)

2. Přímé citace justičních dokumentů, které nejsou označeny jako přímé citace

- str. 14 konec druhého odstavce, kdy jsou převzaty pasáže z Metodiky NSZ

3. Přímé citace zákonů, které jsou označeny jako přímé citace

- § 43 odst. 1 TZ na str. 29
- § 88 odst. 1 TZ na téže straně
- na str. 45 ustanovení § 314r trestního řádu
- § 2 odst. 5 TČ na str. 11

Vzhledem k četnosti těchto problémů se bojím, zda podobně často nejsou využity i zahraniční zdroje, jejichž přímé citace automatizovaný software neumí tak jednoduše identifikovat.

Z hlediska citací je také nepřipustné kritizovat Vrchní státní zastupitelství za určitý názor, přičemž diplomant pouze uvede, že se jedná o „nepublikované úvahy“ (str. 33), ale ani

nenaznačí, odkud tyto úvahy pochází. Upřímně si nejsem jistý, zda VSZ skutečně tyto názory zastává (a kdo se myslí VSZ – Lenka Bradáčová nebo někdo jiný?).

Za problematické považuji i úpravu práce. Chyby se stávají. Ale zde již nejde o chyby, některé základní termíny jsou používány mylně. Diplomant např. nerozlišuje pojem trest a trestní sazba (např. na str. 39 „obviněný ... legitimně očekává nižší trestní sazbu“ – určitě neočekává nižší trestní sazbu, ale trest; nejedná se o ojedinělou chybu, podobně je tento termín používán i na str. 38: „vyšší pravděpodobnost odsouzení a vyšší trestní sazby“ či na srov. 37 „vyšší úlevu v oblasti výše trestní sazby“ nebo na str. 13 „a doufat ve snížení příslušné trestní sazby“ či na str. 9 „z výše trestní sazby“). **Trest a trestní sazba je něco zásadně odlišného;** používání těchto výrazů tak, že není jasné, kdy se čím myslí co, vede mimo jiné k nemožnosti pochopit některé myšlenky v práci, resp. posoudit kvalitu těchto myšlenek. Nejedná se ale jen o výrazy – někdy diplomant používá extrémně dlouhé odstavce; např. na str. 28-31 je 1 odstavec, tedy jeden odstavec sahá přes tři strany, což je nevhodné z hlediska úpravy.

3. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

Vzhledem k výrazným obsahovým i formálním problémům nedoporučuji předloženou diplomovou práci k obhajobě; naopak navrhuji, aby diplomant diplomovou práci předělal.

Otázka/y	Vzhledem k navržené známce nenavrhuji otázku; navrhuji diplomovou práci předělat.
Doporučení/nedoporučení práce k obhajobě	Nedoporučuji k obhajobě.
Navržený klasifikační stupeň	4

V Leidenu dne 11. dubna 2024

Jakub Drápal